

Сухонос Володимир Вікторович,
доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри державно-правових дисциплін ДВНЗ
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»,
Україна, м. Суми
e-mail: vladimirsukhonos@yandex.ua

УДК 342.5:004

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ ЯК АНТИБЮРОКРАТИЧНА ДЕРЖАВНА ТЕХНОЛОГІЯ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА

У статті аналізується співвідношення категорій «бюрократія» і «бюрократизм». Зокрема, бюрократизм розглядається як гіпертрофовані риси бюрократії, що зводять нанівець її переваги. Автор доводить ідею про те, що бюрократія за самою своєю суттю є неспроможною до організації будь-якого розвитку. Як протидія бюрократизму розглядається електронне урядування.

Ключові слова: механізм держави, державний апарат, бюрократія, бюрократизм, електронне урядування.

Сухонос В. В., доктор юридических наук, професор, професор кафедри державно-правових дисциплін ГВУЗ «Українська академія банківського дела Національного банку України», Україна, г. Суми.
e-mail: vladimirsukhonos@yandex.ua

Электронное правительство как антибюрократическая государственная технология: теоретико-правовая характеристика

В статье анализируется соотношение категорий «бюрократия» и «бюрократизм». В частности, бюрократизм рассматривается как гипертрофированные черты бюрократии, которые практически нивелируют её достоинства. Автор обосновывает идею о том, что бюрократия по своей сути является неспособной к организации любого развития. В качестве противодействия бюрократизму рассматривается электронное правительство.

Ключевые слова: механизм государства, государственный аппарат, бюрократия, бюрократизм, электронное правительство.

Постановка проблеми. Питання модернізації державного механізму в останні роки набули особливої гостроти. Особливо це стає актуальним в умовах реформування державного апарату і наближення його функціонування та формування до європейських стандартів. В умовах сучасної України реформа

наштовхнулася не лише на зовнішні, а й на внутрішні перешкоди. Останні ж пов'язуються не тільки з браком політичної волі, а й з недостатнім рівнем теоретичних знань у осіб, які виступають організаторами змін. Більше того: отримуючи державну посаду, реформатори стають частиною бюрократичного державного механізму і відчують на собі істотний спротив процесам змін. Це, перш за все, відбувається тому, що організатори змін не розуміють суті бюрократії, а тому не можуть подолати її негативні риси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У незалежній Україні чимало праць, присвячених проблемам організації державного управління, головним чином зосереджені навколо корупції. Водночас питання бюрократизму здебільшого ігнорується переважною більшістю державознавців. Скоріше як виняток можна згадати спільну працю В. Цветкова та В. Горбатенка «Демократія – Управління – Бюрократія», у якій, зокрема, розглянуто «втрати, здобутки і перспективи процесу модернізації українського суспільства» [23, с. 4] крізь призму теорій бюрократії.

Проблеми реформування державного механізму також були предметом дослідження як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників. Тут, зокрема, можна згадати праці П. Рудика [14] та О. Ющика [24], а також спільні дослідження експертів Всесвітнього банку Н. Менінга й Н. Парисона [13], а також українських учених П. Клімушкіна й А. Серенока [9], які приділили значну увагу електронному урядуванню як наріжному чинникові будь-яких сучасних реформ.

Не применшуючи доробку згаданих учених, слід мати на увазі, що жоден з них не розглянув реформування державного механізму в контексті зміни бюрократії на будь-яку іншу державну технологію, наприклад, електронне урядування. Здебільшого вони зосереджувалися лише на фундаментальних проблемах бюрократії та електронного урядування.

Формування цілей статті. Саме тому мета нашої статті – дослідження електронного урядування як антибюрократичної державної технології. Для цього слід вирішити наступні взаємопов'язані завдання. По-перше, розглянути бюрократію як провідну на сьогодні державну технологію. По-друге, проаналізувати бюрократизм як «хворобу» державного апарату в умовах суспільної нестабільності. По-третє, дослідити електронне урядування як державну технологію, яка має потужний антибюрократичний потенціал.

Виклад основного матеріалу. На сьогодні бюрократія є найбільш поширеною серед державних технологій [18, с. 4]. З легкої руки засобів масової інформації бюрократія стала синонімом відсталості, свавілля чиновників та, до певної міри, корупції. Як на нашу думку, така позиція є нині абсолютно неприпустимою.

Категорія «бюрократія» є поєднанням французького слова «bureau» – контора, канцелярія та грецького терміна «kratos» – влада. Фактично «бюрократія» означає владу контори, владу канцелярії. Проте, з точки зору менеджменту, специфікою бюрократії є «спеціалізований розподіл праці, чітка управлінська

ієрархія, правила і стандарти, показники оцінки роботи, принципи найму, засновані на компетенції працівника» [11, с. 682].

Не менш важливим є той факт, що бюрократія, згідно з М. Вебером, спирається на панування «загальнообов'язкових регламентованих процедур, виконання яких не залежить від того, хто саме і стосовно кого їх виконує» [21, с. 166]. Як писав з цього приводу сам філософ: «Справжньою професією справжнього чиновника... не повинна бути політика. Він повинен управляти насамперед неупереджено... У випадку ж якщо (незважаючи на його переконання) вищестояща установа наполягає на наказі, який він вважає помилковим, справою честі чиновника є виконання наказу під відповідальність того, хто видав наказ, виконання добросовісно і чітко, так, немов би цей наказ відповідав його власним переконанням» [3, с. 19].

Виходячи з цього, під бюрократією ми розуміємо державну технологію, для якої є характерним спеціалізований розподіл праці, чітка управлінська ієрархія, правила, стандарти та загальнообов'язкові заздалегідь регламентовані процедури, виконання яких не залежить від того, хто саме і стосовно кого їх виконує.

Багато в чому ефективність бюрократії залежить від кадрового потенціалу держави. Це добре розуміли навіть диктатори. «Кадри вирішують все», – зазначив Й. Сталін, виступаючи перед випускниками Академії Червоної Армії 4 травня 1935 р. [17, с. 528]. Робота ж з кадрами є важливим напрямком діяльності держави. Так, управління кадрами «передбачає виконання певних послідовних дій, зокрема, визначення мети й основних напрямків роботи з кадрами, постійне удосконалення цієї роботи, визначення засобів, форм і методів здійснення поставленої мети, організацію роботи з виконання прийнятих рішень, координація і контроль за виконанням запланованих заходів» [19, с. 11].

В умовах бюрократії усі рівні перед єдиним порядком. Уніфікація перетворюється в гарантію проти хиб державних чиновників і можливості зловживань у гаранта стабільності в суспільстві.

Фактично ми можемо стверджувати, що бюрократія є найбільш ефективною державною технологією у сфері забезпечення стабільності. Інакше кажучи, бюрократія найкраще стабілізує ситуацію в державі і жодна з інших технологій (у тому числі й диктатура) не здатна стабілізувати ситуацію в країні так, як це може зробити бюрократія.

Бюрократія не може вважатися цілком негативним явищем.

Як приклад, можна навести Сінгапур, де чітко заздалегідь встановлена (фактично – бюрократична) система оплати праці високопосадовців призвела до розквіту країни. За словами Лі Куан Ю, з 1994 р. розпочалося впровадження системи, згідно з якою перегляд винагороди міністрів, суддів і високопосадовців став би автоматичним і прив'язаним до суми податків на прибутки, що сплачуються приватним сектором [10, с. 164]. При цьому, за його словами, ця формула не означає щорічного автоматичного збільшення зарплатні, тому що прибутки приватного сектора то підвищуються, то знижуються. Коли у 1995 р.

прибутки у приватному секторі знизилися, у 1997 р. було, відповідно, зменшено посадову винагороду усім міністрам та високопосадовцям [10, с. 165]. Зараз оклади високопосадовців країни вираховуються залежно від середніх прибутків у бізнесі і доходять до 20-25 тис. дол. на місяць. Логіка вирішення цих проблем виявилася досить простою. Політичні лідери і посадові особи мають право отримувати адекватну винагороду залежно від важливості їх посади та отриманих результатів. Їхні прибутки повинні бути порівняні із заробітною платою керівників відповідного рівня в інших сферах діяльності. Це обов'язкові умови чесного, непідкупного та ефективного уряду.

Тому, у міру поліпшення економічної ситуації і виходу країни на стійкі темпи розвитку, зарплата службовців стала збільшуватися через кожні кілька років, а постійне зростання економіки на 7-10 % на рік протягом кількох десятиліть дозволило перейти на нову систему оплати праці. Вона автоматично пов'язує платню службовців із заробітною платою працівників порівняного рангу в приватному секторі, збільшуючи або зменшуючи її залежно від доходів підприємців. Заробітна плата представників держсектору встановлена на рівні 2/3 доходу працівників приватного сектору [16]. Крім того, як «бонус» за ефективну роботу, чиновники можуть отримати значний «національний бонус», який призначається за результатами оцінки чотирьох показників по завершенні року (зростання реальних медіанних доходів у країні, зростання реальних доходів нижньої 20-перцентильної групи, рівня безробіття і реального зростання ВВП) [2].

Звісно, така ситуація склалася далеко не відразу. Так, відомий британський письменник і журналіст У. Гібсон у 1993 р. відвідав Сінгапур та описав своє враження в журналі «Wired». Зокрема, він писав: «Сінгапур являє собою загально визнаний досвід побудови держави, керованої скоріше як велика корпорація. Якби в ІВМ спромоглися обзавестися своєю державою, ця держава мала б багато спільного із Сінгапуром. Тут і обов'язок носити білі сорочки, і повна відсутність почуття гумору, провідне місце тут займає конформізм, а творча думка як така тут взагалі у великому дефіциті» [4].

Отже, бюрократія є лише державною технологією, яка не містить ані позитивного, ані негативного сенсу.

На відміну від бюрократії, бюрократизм – хвороба державного апарату, за висловом фантастичного кіносеріалу «Зоряні війни», «темний бік» бюрократії, що означає владу «бюро», тобто письмового столу, контори, «конторовладдя», інакше кажучи, – владу апарату, відірваного від народу.

Саме з бюрократизмом пов'язані ті проблеми, завдяки яким слово «бюрократ» набуло негативного змісту.

Річ у тім, що будучи технологією стабільності, бюрократія є абсолютно неспроможною до організації будь-якого розвитку, до будь-яких змін.

Наприклад, можна згадати долю екранопланів, які за стандартами НАТО визначалися як «винищувачі авіаносців». Дійсно, екраноплани, озброєні керованими ракетами «Москіт», могли потопити будь-яке за водотоннаж-

ністю судно, аж до величезного авіаносця. При цьому виявити, зокрема, екраноплан «Лунь» за допомогою радіолокаційних засобів, що існували на той час, не уявлялося можливим. Екраноплан рухався з величезною швидкістю на малій висоті, безпосередньо над водною поверхнею [15]. Цей вид транспорту є, поряд з авіацією і флотом, третім видом транспорту. Спочатку його хотіли використати як військовий транспорт. Зокрема, спостерігаючи за випробуванням першого радянського екраноплану Р. Алексєєва «Каспійський монстр», у США визначили, що це гігантська радянська експериментальна крилата машина, що використовує вплив близькості землі, з розмахом крил 40 м, довжиною 90 м, проходить випробування у Каспійському морі. Вони розпочалися в 1965 р. Апарат, для якого оптимальна висота руху від 4 до 14 м над поверхнею, має потенційну швидкість 560 км/год. Очевидно, апарат зможе працювати в арктичних умовах [1, с. 186]. Проте вже у 1992 р. екраноплани вирішили перепрофілювати на мирні цілі. Принаймні, найбільший потенціал вони матимуть при ліквідації надзвичайних ситуацій на морі. Зокрема, передбачається, що рятувальні операції екраноплан зможе вести навіть при ураганному вітрі 40 м/с і при хвилі у 5 м [1, с. 191].

Побіжно зауважимо, що державна програма розвитку екранопланів так досі й не реалізована, хоча в рамках бізнес-проектів екраноплани будуються [7, с. 473].

На нашу думку, така державна позиція перш за все пояснюється неготовністю бюрократії визначити, чим є екраноплан – кораблем чи літаком. Як цілком слушно зазначав з цього приводу С. Мусський: «...сумна доля вітчизняних екранопланів багато в чому пояснюється саме розбіжністю відомчих інтересів. Екраноплани, з одного боку, начебто кораблі, але летючі. А тому – чужорідне дитя для ВПС. А для ВМФ вони залишаються повітряними суднами. Ось так диво-кораблі опинилися поза сферою інтересів і тих, і інших» [12, с. 325]. Не менш вразливо говорив про це В. Ільїн: «Екраноплани прийняли до складу військово-морського флоту, де для них було створено режим максимального сприяння. Але потім комусь із керівництва прийшла думка про передачу «летючих пароплавів» морській авіації. Пілотам «монстри» не сподобалися – і швидкість не та, і, взагалі, забагато метушні, не даремно ж сказано – народжений повзати – злетіти не зможе. І, як то кажуть, якщо нема задоволення, то немає й достатку. База, де розташовувались екраноплани, стала занепадати, постачання, у тому числі й матеріально-технічне, різко погіршилось, кількість польотів скорочено до мінімуму, адже не було керосину. Персонал, а це півтори сотні фахівців, були вимушені байдикувати, втрачати кваліфікацію та навички управління» [6].

Проте проблема, на нашу думку, є набагато складнішою. Справа у тому, що бюрократія, як вже зазначалося вище, абсолютно не пристосована до будь-яких новацій і змін. Бюрократичне питання екранопланів – це питання навіть не про відомчі інтереси, а питання про вид транспорту: більшість чиновників не мають нічого проти екранопланів. Вони лише хочуть чітко встановити: що таке

екраноплан – корабель чи літак? Після чіткої відповіді на це питання бюрократія дійсно внесе екраноплани до транспортних засобів, і перешкоди на шляху їхнього розвитку можуть зникнути. Водночас бюрократія не в змозі досягнути того, що екраноплан – це не корабель і це не літак, це – принципово новий вид транспорту. Це – летючий корабель і плаваючий літак.

Саме в такому питанні виявляється головна вада бюрократії – неможливість у нових умовах опиратися на заздалегідь регламентовані процедури. І в цих умовах бюрократія трансформується в бюрократизм.

Особливо небезпечною стає проблема бюрократизму в сучасних умовах. Адже «заздалегідь регламентовані процедури» не в змозі передбачити зміни, які відбуваються в світі у зв'язку з глобальною постіндустріальною революцією, так само, як і професійне чиновництво не може використати свій «професіоналізм», який в нових умовах нічого не вартий. Як на нашу думку, саме бюрократизм, поряд із певними суб'єктивними чинниками, є першопричиною корупції: чиновник розуміє, що в нових умовах він стає неадекватним змінам і квапиться якомога більше накопичити собі грошей та інших матеріальних цінностей, поки не втратить влади.

Звісно, з бюрократизмом потрібно боротися. Методів такої боротьби є досить багато, але фактично їх можна звести до двох: косметичного та радикального.

Зокрема, в СРСР бюрократизму спочатку намагалися протиставити «моральний кодекс будівельника комунізму» і лише згодом вирішили боротися за допомогою критики. Проте цей засіб виявився лише косметичним.

Щодо радикального методу, то з огляду на те, що бюрократизм є хворобою державного апарату, який існує лише в умовах бюрократії, варто замість останньої використати якусь іншу, антибюрократичну, державну технологію.

Зокрема, потужним антибюрократичним потенціалом володіє така державна технологія, як e-government, яка використовує в роботі державного апарату інформаційно-комунікативні технології.

«E-government» – це електронний уряд або електронне урядування. Відомі дослідники П. Клімушкін та А. Серенок так пояснюють ці категорії. Електронний уряд визначається як система взаємодії органів державної влади з населенням, заснована на широкому використанні сучасних інформаційних технологій (ІТ), у тому числі мережі Інтернет, для підвищення доступності та якості державних послуг, скорочення термінів їх надання, а також ліквідації адміністративного навантаження на громадян і організації, пов'язаного з їх отриманням (зменшення кількості вимушених очних звернень, зниження кількості документів, що надаються, тощо) [9, с. 4].

Електронне урядування є більш широкою категорією, адже, на думку авторів, це форма організації державного управління, за якого відбувається активна взаємодія органів державної влади та органів місцевого самоврядування між собою, суспільством, людиною та громадянином, бізнесом за допомогою інформаційно-комунікативних технологій [9, с. 28].

Як ми бачимо, технологія e-government дозволяє державі активно використовувати інформаційні (ІТ) та інформаційно-комунікативні (ІКТ) технології.

Активне використання e-government може бути ефективним за наявності певних передумов. По-перше, наявність ефективної особистості. По-друге, високопродуктивний колектив, який утворюється за рахунок об'єднання автоматизованих робочих місць у робочі групи на зразок адхократії. По-третє, інтегрована система державного управління. По-четверте, відкрита система державного управління. По-п'яте, система державного управління діє на засадах взаємодії між мережами [20, с. 201–204].

Класична система e-government сьогодні запроваджена в Естонії, де кожен громадянин віком від 15 років отримує спеціальний ID, який дає доступ до всіх потрібних опцій – медичного страхування, банківських послуг, а також голосування на виборах он-лайн. За даними статистики, минулого року 95 % податкових декларацій в Естонії були надіслані саме через Інтернет, а 85 % громадян користувались он-лайн-банкінгом [5]. При цьому активне використання e-government дозволило Естонії практично подолати корупцію, і на сьогодні вона, за версією міжнародної неурядової організації Transparency International, займає 26 місце із 175 у рейтингу найменш корумпованих країн [8].

До того ж, застосування технологій e-government зробить державне управління більш прозорим, адже підзвітність держави громадянами не зводиться виключно до надання якоїсь інформації, а буде забезпечуватись відкритою специфікацією комплексів показників роботи конкретного органу держави і створення доступних для населення засобів моніторингу цих показників. Побудова e-government дозволить громадянам самостійно вирішувати питання про роботу органів держави, а не покладатися на заяви їх керівників або ЗМІ.

Загалом П. Клімушкін та А. Серенок виділили п'ять етапів розвитку e-government [9, с. 4].

Сьогодні державою, яка найбільш ефективно використовує e-government, є Фінляндія. 1 грудня 1999 р. набув чинності фінський Закон про відкритість діяльності уряду, який був спрямований на стимулювання й заохочення доброї практики управління інформацією і дозволив громадянам та організаціям контролювати відправлення державної влади і використання державних коштів. У законі встановлено положення про право доступу до інформації, про обов'язок владних структур розвивати доступ до інформації та успішної практики управління інформацією, а також положення про зобов'язання з приводу таємної інформації.

На початку 2001 р. було прийнято Закон про електронні послуги у сфері державного управління. Фінляндія стала першою державою в світі, де з'явився подібний закон. Його головна мета полягає у тому, щоб підвищити оперативність функціонування органів державного управління. Закон містить положення про права, обов'язки та відповідальність органів державного управління та їх клієнтів у сфері інформаційно-комунікативних послуг. Крім того, у Законі

передбачено положення про ключові вимоги щодо електронної ідентифікації особи громадян. Органи державної влади й управління, які володіють достатніми технічними, фінансовими та іншими ресурсами, мають запропонувати громадськості можливість вибору найбільш зручних для неї варіантів відправки електронного повідомлення за вказаними електронними адресами чи інші механізми вирішення питань. Крім того, органи влади повинні запропонувати громадськості можливість вибору електронної доставки повідомлень, рахунків та інших аналогічних документів. При цьому вони можуть скріплювати свої рішення електронним підписом [13, с. 441].

Як результат, нині Фінляндія стала однією з найрозвинутіших країн світу, а модель її суспільства можна визначити як «відкрите інформаційне суспільство добробуту» [22, с. 26].

Таким чином, e-government має досить потужний антибюрократичний потенціал.

Висновки. Отже, в умовах нестабільності бюрократія втрачає весь свій позитивний потенціал і набуває рис бюрократизму. Радикально ж подолати бюрократизм стає можливим лише за умови зміни бюрократії на певну антибюрократичну державну технологію, зокрема, на e-government.

Список літератури:

1. 100 великих рекордов военной техники / автор-сост. С. Н. Зигуненко. – Москва : Вече, 2008. – 432 с.
2. Бойченко Е. Из чего состоит зарплата чиновников в Украине и мире [Электронный ресурс] / Елена Бойченко // Forbes. Украина. – 2014. – 17 ноября. – Режим доступа : <http://forbes.ua/opinions/1382913-iz-chego-sostoit-zarplata-chinovnikov-v-ukraine-i-mire>.
3. Вебер М. Политика как призвание и профессия / Макс Вебер // Антология мировой политической мысли : в 5 т. / [рук. проекта Г. Ю. Семигин и др. ; ред.-науч. совет: Г. Ю. Семигин (председатель) и др.]. – Москва : Мысль, 1997. – Т. 2: Зарубежная политическая мысль XX в. – 1997. – С. 11–29.
4. Гибсон У. Диснейленд со смертной казнью. Ч. 1 [Электронный ресурс] / Уильям Гибсон ; [пер. с англ. А. Склярова] // Русская Фабула. – 2015. – 28 марта. – Режим доступа : <http://rufabula.com/author/sklyarov/423>.
5. Естонія запровадила для українців «електронне громадянство» [Електронний ресурс] // Твоє місто. – 2014. – 23 жовт. – Режим доступу : http://tvoemisto.tv/news/estoniya_zaprovadyla_dlya_inozemtsiv_elektronne_gromadyanstvo_66842.html.
6. Ильин В. «Монитор Каспия» подает сигнал бедствия / Виктор Ильин // Известия. – 1992. – 24 дек. – С. 8.
7. Калашников М. Цунами 2010-х гг. / Максим Калашников. – Москва : ФОЛИО, 2008. – 575 с.
8. Кибер-Эстония: электронное гражданство и интернет голосование [Электронный ресурс] // Подробности. – 2014. – 6 дек. – Режим доступа : <http://podrobnosti.ua/analytics/2014/12/06/1006129.html>.
9. Клімушкін П. С. Електронне урядування в інформаційному суспільстві : [монографія] / П. С. Клімушкін, А. О. Серенюк. – Харків : Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2010. – 312 с.
10. Ли Куан Ю. Сингапурская история : 1965 – 2000 гг.: из третьего мира – в первый / Куан Ю. Ли; [пер. с англ. А. В. Бонь]. – Москва : МГИМО-Университет, 2010. – 657 с.
11. Мескон М. Х. Основы менеджмента / М. Х. Мескон, М. Альберт, Ф. Хедоури ; [пер. с англ. А. К. Кушниренко и др.]. – Москва : Дело, 1997. – 704 с.

12. Мусский С. А. 100 великих чудес техники / Сергей Анатольевич Мусский. – Москва : Вече, 2005. – 432 с.
13. Мэннинг Н. Реформа государственного управления: международный опыт / Ник Мэннинг, Нил Парисон ; [пер. с англ. под ред. Г. Н. Чепыгова]. – Москва : Весь мир, 2003. – 496 с.
14. Рудик П. А. Конституційна реформа в Україні: проблеми та перспективи / П. А. Рудик – Київ : Атіка, 2006. – 256 с.
15. Сделано в СССР. Ударный экраноплан «Лунь» [Электронный ресурс] / Военное телевидение // YouTube. – 2012. – 27 дек. – Режим доступа : <https://www.youtube.com/watch?v=nJIS4YCnMD8>.
16. Сингапурская модель организации государственной службы : реферат [Электронный ресурс] // «Библиофонд». – Электронная библиотека студента. – Режим доступа : <http://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=493337>.
17. Сталин И. Вопросы ленинизма / И. Сталин. – [11-е изд.]. – Москва : Госполитиздат, 1953. – 651 с.
18. Сухонос В. В. Адхократія як антибюрократична державна технологія: історико-правовий контекст / В. В. Сухонос (мол.) // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2014. – № 2 (11). – С. 3–7.
19. Сухонос В. В. Кадри органів прокуратури: питання теорії і практики : [монографія] / В. В. Сухонос. – Суми : Університетська книга, 2014. – 159 с.
20. Тапскотт Д. Електронно-цифрове общество / Дон Тапскотт ; [пер. с англ. И. Дубинского ; под ред. С. Писарева]. – Київ : INT-press ; Москва : Рефл-бук, 1999. – 432 с.
21. Теория государства и права : учебник для вузов / [С. С. Алексеев , Г. В. Игнатенко , В. И. Леушин и др.] ; под ред. В. М. Корельского и В. Д. Перевалова. – [2-е изд.]. – Москва : НОРМА, 2000. – 616 с.
22. Химанен П. Информационное общество и государство благосостояния: Финская модель / П. Химанен, М. Кастельс ; [пер. с англ. А. Калинина]. – Москва : Логос, 2002. – 224 с.
23. Цветков В. В. Демократія – Управління – Бюрократія: в контексті модернізації українського суспільства : монографія / В. В. Цветков, В. П. Горбатенко. – Київ : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 248 с.
24. Ющик О. І. Правова реформа: загальні поняття, проблеми здійснення в Україні / О. І. Ющик. – Київ : Ін-т законодавства Верховної Ради України, 1997. – 191 с.

Sukhonos V. V., Doctor of Law, Full Professor, Full Professor of the chair of State and Law of the SHEI «Ukrainian Academy of Banking of the National Bank of Ukraine», Ukraine, Sumy.
e-mail:vladimirsukhonos@yandex.ua

E-government as anti-bureaucracy state technology: theoretical and legal characteristic

Problem setting. In today's Ukraine reform encountered not only external but also to internal obstacles. The latter were associated not only with the lack of political will, but also with insufficient theoretical knowledge of individuals who organizes changes. Moreover, getting public office, reformers become a part of the bureaucratic state machinery and experiencing significant resistance change. This primarily occurs because of changes that the organizers do not understand the essence of bureaucracy, and therefore can not overcome its negative features.

Recent research and publications analysis. In independent Ukraine the majority of works are devoted to problems of organization of public administration, mainly concentrated around corruption. However, the issue of red tape mostly ignored by the overwhelming majority state researchers. As an exception we can mention common work of V. Tsvetkova and V. Gorbatenko «Democracy – Management – Bureaucracy», in which, inter alia, considered «loss, achievements and prospects of the modernization of Ukrainian society» through the prism of theories of bureaucracy.

The reform of the state mechanism have also been the subject of research, both domestic and foreign researchers. Here, in particular, we can recall the work P. Rudyk, A. Yuschyk and joint research experts and World Bank N. Manning and N. Parison and Ukrainian scientists P. Klimushkin and A. Serenok who paid a lot of attention to e-governance as a cornerstone of any factor as modern reforms.

Without belittling the achievements of the above scientists should keep in mind that none of them considered reforming the state mechanism in the context of changes in the bureaucracy any other state technology, in particular e-government. Their attention is focused only on the fundamental problems of bureaucracy and e-government.

Paper objective. That is why the purpose of this article is the study of e-government as anti-bureaucratic state technology. To achieve this goal should address the following interrelated tasks. First, consider the bureaucracy as leading to present-day technology. Second, analyze the bureaucracy as a "disease" state apparatus in terms of social instability. Third, explore e-government as the official technology that has strong anti-bureaucratic capacity.

Paper main body. The article analyzes the correlation of «bureaucracy» and «red tape» categories. In particular, the bureaucracy is seen as an exaggerated feature of bureaucracy that almost negates its advantages. The author justifies the idea that the bureaucracy is inherently incapable of any development organization. E-government is viewed as anti-bureaucracy.

Conclusions of the research. As we see in terms of instability bureaucracy loses all its positive potential and acquires the features bureaucracy. Radical is overcome bureaucracy becomes possible only if to change bureaucracy to some anti-bureaucratic state technology, in particular for e-government.

Key words: mechanism of the state, the state apparatus, the bureaucracy, red tape, e-government.

Надійшла до редколегії 16.06.2015 р.